

Душан Р. Стефановић¹
Универзитет у Приштини
са привременим седиштем
у Косовској Митровици
Филозофски факултет
Катедра за српски језик и књижевност

УДК 811.163.41'282.2
DOI: 10.7251/FNR1920088S
Оригинални научни рад

ФОНЕТСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ СЕЛА ТРЊАНА КОД АЛЕКСИНЦА (АНАЛИЗА ДИЈАЛЕКАТСКОГА ТЕКСТА)

У овом раду ће се уз приказ досадашњих дијалектолошких истраживања дати слика најмаркантнијих фонетских црта призренско-јужноморавског поддијалекта призренско-тимочког наречја, забележених на терену у селу Трњану надомак града Алексинца. Прилог раду чине дијалекатски текстови и примери из живог казивања информатора Радмиле Павић (1935) на основу којих ће бити приказан фонетски систем овог говора. Грађа за рад снимљена је дигиталним аудио-записом августа месеца 2017. године у оквиру ширих ономастичких и лексиколошких истраживања. Овим радом показате се и то у коликој мери старији испитаници негују архаичност свога говора. Уједно, рад чини и основ за даља, како дијалектолошка тако и социolingвистичка истраживања наведеног простора.

Кључне речи: дијалекатски текст, фонетска анализа, призренско-тимочки дијалекат, село Трњане.

¹ dusan.stefanovic@pr.ac.rs

1. Уводне напомене

Специфичности призренско-јужноморавског поддијалекта су многобројне. Оне се огледају на фонетском, морфолошком, синтаксичком, лексичком и прозодијском плану. Особине могу варирати у зависности од краја о коме се говори и утицаја суседних језика. Уопште, можемо говорити о архаизмима тј. особинама из старијег стања српског језика и о иновацијама односно балканизмима насталим под утицајем несрпских блиских говора и језика.² Село Трњане³ припада призренско-тимочком говорном поднебљу, а сам призренско-тимочки дијалекат оштро се издваја двема значајним групама особина: извесним бројем архаизама и, нарочито, низом иновација које иначе нису обичне у српскохрватским говорима. Губљење квалитативних и квантитативних опозиција и свођење на један – експираторни акценат једна је од основних иновација у овом дијалекту (Ивић, 1985, стр. 110). Карактеристичне одлике овог краја огледају се најпре на фонетском плану. Замена јата је доследно екавска. Полугласник је сачуван (*кѣд*), али постоји и секундарни полугласник у речима турског порекла (*комшиљк*). Глас *x* не постоји у консонантском систему (*леба, гођо*), док у унутрашњости речи бива замењен обично гласом *в* (*уво*). Глас *у* замењен је гласом *в* и у неким примерима у финалном положају (нпр., презент *Они долазев*). Финалне сугласничке групе се редукују (*ѿос, ѿроз*). У неким примерима збирних именица са наставком *-је* имамо метатезу (*лојзе*). Но ипак, у овом раду биће обухваћене и обрађене само оне особине које су ексцерпцијом грађе пронађе-

² Асим Пецо дели особине призренско-тимочког дијалекта на типично штокавске, балканистичке и локалне. Више у: Пецо, А. (1989). *Прејлед јужнословенских дијалеката*. Београд: Научна књига, стр. 64.

³ Трњане је село које се налази на простору општине Алексинац, која припада Нишавском округу. Историјски подаци кажу да се први пут помиње 1444. године када је имало свега педесет становника. Даље се помиње податак из 1536. године када је имало деведесет и два (92) становника. Године 1572. има сто четрдесет и осам (148) становника, 1834. године има триста (300) становника, а 1953. чак хиљаду деветсто педесет и три (1 953) становника. Према Попису из 2007. у Трњану живи хиљаду триста двадесет и два (1 322) становника. На самом крају месеца новембра 2012. године (а према подацима из Пописа становништва од 31. 9. 2011), у Трњану постоји око 410 домаћинства, са око 610 станова, од којих је преко стотину напуштених кућа у којима нико не живи. Укупан број становника је хиљаду двеста деведесет и осам (1 298), од којих је око хиљаду и шездесет троје (1 063) одраслих и двеста тридесет петоро (235) малолетних особа. Село је већим делом насељено Србима. Сајту Републичког завода за статистику <http://www.stat.gov.rs> приступљено је 16. јуна 2018. године: „Књига 20“. *Упоредни прејлед броја становника 1948–2011.*

не у говору Радмиле Павић.⁴ Морфолошке особености су многобројне. Деклинација је аналитичка. Аналитичка је и компарација придева. За компаратив се користи префикс *ио-* а за суперлатив *нај-* (*добар, иодобар, најдобар*). Могу се поредити и неке именице (*иочовек*). Користе се и поредбене конструкције са прилозима *како* и *колико* (*Како шебе је стар*). Код деклинације личних заменица у множини имамо посебне облике у општем падежу: *ни* за прво лице, *ви* за друго лице и *ти* за треће лице. Што се тиче личне заменице женског рода у једнини, она у општем падежу има облик *ју* (*га ју видим*). Може се рећи да ова заменица има и посебан облик за датив, а то је *ву* (*ће ву иокажем*). Карактеристичан је и облик *њума*. Код показних заменица користе се суфикси *-ј* и *-ја* (*ишј, ишј, ишј; ишија, ишеја, ишија*). Удвајање заменица (*мене ми ладно*). Инфинитив не постоји и замењен је конструкцијом *да + презент* (*га дођеише*). У презенту имамо наставак за облик *-у* у првом лицу једнине (*Ја иду, чују*), док је у трећем лицу множине уобичајено *-в* на крају (*Они радив, ироносев*). Облик радног глаголског придева у мушком роду има уместо група *-ао, -уо, -ео* морфеме *-ја* или *-еја* (*доија, донеја*). Од прошлих времена поред перфекта у употреби су и аорист и имперфекат. Аорист има наставке без гласа *с* (*доћомо, доћоше*), док имперфекат има наставак типа *-еше* (*носеше, иролазешев*). Футур је исказан конструкцијом *ће + презент* (*ће иоћем*). Императив нема облик за прво лице множине, док је у другом лицу код неких глагола наставак *-еише* (*донесеише*). Глаголски прилог садашњи исказан је наставцима *-ајећи, -ејећи* (*илегајећи, рагејећи*) (Барјактарев, 1966, стр. 198).

2. Ранија дијалектолошка проучавања испитиваног подручја

Прве податке о народном говору у алексиначком округу дао је Милан Милићевић у „Кнежевини Србији“. Он износи само то да тај говор припада говору који се чује у целој Моравској долини.

Као извор за упознавање говора из друге половине XIX века треба поменути народне клетве и пословице из Алексиначке Мораве, које је прикупио и објавио Тихомир Ђорђевић у часопису „Караџић“ 1899. године. Неколико година касније Тихомир Ђорђевић је у другом броју часописа „Караџић“ из 1903. године објавио рад под називом „Оглед из граматике народног говора у Алексиначкој Морави“. Том приликом је

⁴ Радмила Павић, девојачко Ранђеловић, рођена је 1935. године у истом селу у богатој трговачкој кући. Као невеста доведена је у кућу Павића у јесен 1955. године. Сећајући се тога времена радосно се смеше и једно и друго, те је Радмила била изузетно расположена за причу.

на почетку огледа рекао следеће: „Овај говор познајем још од детињства. Ја сам у Алексиначкој Морави одрастао, тим сам говором говорио, о њему сам много пута мислио, па сам најзад смислио да ухватим све што је његова карактеристика, другим речима: да му саставим граматичку. На томе сам велики део већ свршио, средио сам доста грађе и од тога, ево, огледа ради, издвајам промену заменица“ (Ђорђевић, 1903, стр. 1).

Међутим, тек ће се у студији Александра Белића „Дијалекти источне и јужне Србије“ дознати о говору Алексиначког Поморавља.⁵ Према резултатима Александра Белића, Алексиначко Поморавље припада говорном типу јужноморавског дијалекта.⁶ Сви говори источне и јужне Србије груписани су у три групе: а) тимочко-лужнички говор; б) сврљишко-заплањски (или „заплањски“); в) јужноморавски (Белић, 1999, стр. 34). Незнатних одступања има само у граничним пределима на истоку и западу јужноморавског дијалекта, што се објашњава мешавином и утицајима суседних дијалеката. Наравно, дијалекатске границе не треба схватити математички, јер свуда око њих постоје мање или више прелазне зоне са местима у којима се дотични дијалекти укрштају. Оне су у Алексиначком Поморављу изразитије на источној и западној страни, мање на северној (Антонијевић, 1971, стр. 28).

У једном свом извештају о испитивању говора у североисточној Србији, Милош Ивковић је констатовао да се на простору између Мораве и Ртња налази широк појас мешавине ресавског и јужноморавског говора. Његово мишљење је да сва села са леве стране од повучене линије долазе у тај појас, па би према томе насеља северно од Вукашиновца, Делиграда и Јасења у Алексиначком Поморављу са осталима у правцу Ражња припадала том појасу у коме се укрштају ресавски и јужноморавски говори. Најновија дијалектолошка проучавања себи за задатак постављају детаљно проучавање граничног појаса јужноморавских говора према косовско-ресавском дијалекту (Ивић, 1956, стр. 125).

„Ако упоредимо говор друге половине XIX века, што нам је у текстовима дао Тих. Ђорђевић, са данашњим говором, видећемо да се од тога старог говора много изгубило и променило. Моравски становници такав говор више не познају, особито подмладак. Имали смо прилике да само код најстаријих генерација понешто

⁵ Међутим, у богатој грађи нема примера забележених на простору Алексиначког Поморавља. Александар Белић тај недостатак објашњава тако што је у време проучавања овог предела његова расправа већ била у штампи, тако да се прикупљени материјал користио само за израду карте и одређивање границе јужноморавских говора.

⁶ То се може видети и из приложене карте у поменутој Белићевој књизи, на којој је Алексиначко Поморавље скоро цело покривено јужноморавским говором.

забележимо што би се слагало са оним што је изнео Тих. Ђорђевић“ (Антонијевић, 1971, стр. 29).

Драгомир Врећић испитивао је „отпорност“ дијалекатских навика на педагошке и дидактичке мере код ученика основне школе у Алексинцу. Том приликом, узимајући у обзир и неке психолошке моменте (као што су: поверење према наставничковој речи и строгост у придржавању онога што се у школи прогласи „исправним“, а касније (у пубертету): противљење настојањима околине, па и наставника и отуда: ретардација од онога што се у млађим разредима основне школе научи), Врећић је, поред карактеристичног акцента, који никако и није „исправљен“, констатовао јако одупирање аналитичке деклинације, понајвише због губљења осећања за значење циља и места (А : Л). Такође, чврсто одржавање конструкције с(ас) + И за значење оруђа. Поред начелног, ово истраживање за дијалектологију нема другог значаја (Богдановић, 1987, стр. 47).

Значајан допринос изучавању говора Алексиначког Поморавља доноси истоимена монографија „Говор Алексиначког Поморавља“⁷ аутора Недељка Богдановића. Он је у раду представио резултате својих теренских истраживања, обухвативши све фонетске, морфолошке и синтаксичке карактеристике које поменути говор носи са собом.

Говор села Трњана није детаљније испитиван са дијалектолошке стране.

3. Анализа дијалекатског текста

Грађа за шира лексиколошко-ономастичка тумачења прикупљана је методом дијалекатског интервјуа. Сваки транскрибовани теренски запис трајно је сведочанство говора који ће се, за извесно време, под утицајем социолингвистичких фактора у одређеном степену изменити, те смо дужни да бележимо и фазе његове трансформације. За дијалектолошка истраживања подразумева се да транскрипти морају бити аутентични, без испитивачевих реинтерпретација или прилагођавања (Бошњаковић, 2014, стр. 499). Потпуни транскрипт разговора, какав је и пренет у овом раду, често отежава интерпретацију, али и открива појаве које би на други начин биле пропуштене. Транскрипција говорног језика је рутинска пракса у оквиру лингвистике, али и у другим дисциплинама које се баве анализом говорног језика (Сикимић и Бошњаковић, 2009, стр. 27).

⁷ Овај рад представља делимично измењен текст докторске дисертације истог аутора, одбрањене на Филолошком факултету у Београду 14. новембра 1985. године.

У прилогу се налазе два текста обележена експираторним акцентом под називом *Када љовори о деџињсџву...* и *Када љовори о својој удаји и о удаји деце...* Након текста наведени су фонетски анализирани примери.

Када љовори о деџињсџву...

Па је то било беда, па је то било мука, немање, мајка оставила, отац оставијо, деда и баба су болесни, три жењски детета, дал имаш да обучеш, дал имаш да поједеш, то те нико не пита. Радиш, копаш, цело лето на сунце, пече свежда, ма нико те не пита ел можеш ел не можеш. Ајде после у школу, кад сам пошла у школу, моји ме чекају да идем да водим краве да шпартам, каква књига, какво учење, ако не да водим краве – овце да чувам. Комаџ леба у руке и ајде, дал ти дало парче сир или кавурму, ко те пита, ни вода, ни ништа. Цеа дњ чуваш овце, слеподне чуваш овце, увече намирујеш стоку, ко те пита дал си написала ил си научила. Кад сам мало одјачала, иди под надницу, копаш, радиш, деду нога боли, отац дође:

„А бре синко ел има та плата, барем порез да платим?“

„Ма нема бре тато, три жењски детета, ти ништа не мислиш на њи.“

„Па ће средимо, полако, полако.“

Дан, два, три, недеља, месец, нема, све нам дугови, све то по исту причу. Ајде после, порастомо девојке кобајаги, шта, деца ки деца, удаде се сестра старија у осамнаес године, ја исто осамнаес, сам да се отлкаче од мене, да немају обавезу. Моје за у школу кад је било, ја сам била одличан ђак. Закон мора дидеш у школу до осам разреда, а они кажу: „Моје иди там па не волиш ти школу, ти ће да копаш“. А там ми кажу: „Еее, моје дете, слушај мене, заврши школу, каква матика“. Ја плачем, нећу диџ у школу, ћу диџ да копам. И тако сам и радела, после се покаја.

Када љовори о својој удаји и о удаји деце...

И после ја ајд полако удадо се, шта, осамнаес године, дечурљак. Исто и овде немаш, деца, удај се, свекрва опасна, да стичеш, прави куће, прави, купи трактор, није сам једно, све то, али кад те нешто од крај потера то до крај те тера. Свекрва опасна, цабе добар свекар, свекрва опасна, а ја не могу, треба радим. Деца се израђаше, ситна, ајде, поведомо једанпут на њиву децу, оно врућина, пече свежда, онај малечак, ми плевимо паприку, он дошо па се ваља по оцак. Иди тамо ги заиграј, бежи бре каже завична, ја сам побегла од моју, ти ме тераш да чувам твоју, а оно нема још ни месец дана, напаље га мушице, плаче. Куку реко жењо мила, на свекрву вићем, ја да деца пиштију као год црви овде то не дола-

зи у обзир више, ко ме пита ћу викам да несам. И ја после, кад је близо, ја оставим децу код куће, отиднем на њиву, врнем се, пресвучем ги, нешто проперем, оно подојим, оно нараним. Она жена стара, њу не интересује, дам гу тамо, метнем гу там, оно плаче. Шта ћеш, тако ти је то, кад те нешто заглође од крај и после ми и Славица беше болесна нешто. Овај бијо добар, Славиша ми беше добар, а Славица се разболе нешто. Уххх. Муке живе. После ајде деца стигоше, удаде се Славица, ћерка ми млађа имала момка, мој муж неће прижењује Славишу, ја морам по ред. Ајде он ће га пита: „Ти, ће се жениш Славишо?“, а ја вичем: „Немо да кажеш да ће се жениш, а она остала трудна, кажи да се неће жениш докле не удамо сестру, после се жени синко и ти“.

Овај виче: „Ти, синко, нећу ти ја дозволим да те Славица прежени.“

„Нећу се ја женим таго, ти Славицу удавај, ја нећу сџ.“ Ко зна, он се после, стварно, седам осам године и оженио. И тако њу удадомо, он после си момкује до дваес и шес године. После се шес године забављао са Сузу, па се ожени, али после свекрва ми умре, ја тера га пре да се жени, он неће, е после он оће, ал ја нећу док барјак на кућу снају да доводим. Ђе чекате, па кад оставимо годину, тад ће се жениш. И они стварно сачекаше, ожени се Славиша, доби дете једно, муж ми се разболе, по болнице, по лекови, иде мука, иде невоља и тако умре. Не дочека ни пензију, ни решења, ништа. Стресови. Он умре, родила се Сандра, ова млађа. Сестра гу се разболе. Три детета мали. Муж умре. Мука, беда, немање, мораш по ред, али издржи га, и све то тако испливамо.

3.1. Вокалски систем

Вокалски систем села Трњана познаје пет основних вокала: *a*, *e*, *и*, *o*, *y*, као и *p* у вокалској функцији, које има широку употребу. Фонолошки значај специфичности призренско-тимочког система акцентуације напредно је висок. Упоређен са системима осталих српскохрватских говора, где је број вокала удвостручен квантитетским разликама (дуги и кратки вокал су две различите дистинктивне јединице), а обично и још више повећан интонационим опозицијама, призренско-тимочки систем одликује се битним смањењем броја дистинктивних јединица у вокализму. Тако на пример призренско-тимочком *a* одговарају четири вокала у новоштокавским говорима: *à*, *ä*, *â*, *á* (Ивић, 1956, стр. 112).

Према ономе шта је рефлекс јата дао у српском језику, разликују се (и)јекавски и екавски говори. Карактеристично за говор Трњана јесте чињеница да се јат рефлектује у вокал *e* (екавска рефлексација јата). Због тога се уместо одричних облика помоћног глагола *јесам*: *нисам* и *ниси* користе облици: *несам* и *неси*. Забележена су два примера рефлексације гласа јат у вокал *e*, и то у радном глаголског придеву: [...] тако

сам и *рагела* и у одричном облику помоћног глагола *јесам*: *ћу викам да несам*.

Једна од најинтересантнијих и најважнијих особина овог дијалекта и поддијалекта јесу полугласници. У старословенском језику постојале су две врсте полугласника, које су се временом изједначиле и дале један полуглас. То једначење се извршило још у заједничко-српском језику који је овом дијалекту и предао само један полуглас. Тај један полуглас се може наћи на два места: на месту где се налазио и у старословенском језику, а постоји и полугласник који се образовао у засебном животу ових дијалеката, већином пред или за акцентом. Тон ових гласова образује се наглим, брзим отварањем гласних жица, њиховим моменталним треперењем, њиховом експлозијом. Краткост ових полугласника је једна од њихових карактеристика. Они су краћи и од кратких вокала. Полугласник се може наћи на разним местима: у корену речи, у наставцима за основу, у суфиксима, у затвореним слоговима, у предлозима и префиксима, у падежним наставцима, у туђим речима (Белић, 1999, стр. 89). Забележени су следећи примери чувања полугласника у говору Радмиле Павић: *гън, съї*.

Још једна вокалска карактеристика призренско-тимочког дијалекта јесте чување вокалног *л* или његов рефлекс другачији од рефлекса осталих штокавских говора. У свим поддијалектима налази се и рефлекс *у*, онако како је и у стандарду (Богдановић и Марковић, 2000, стр. 148). Уосталом, и једна од основних подела призренско-тимочког дијалекта на тимочко-лужнички, сврљишко-заплањски и призренско-јужноморавски поддијалекат настала је на основу међудијалекатских критеријума, а један од њих било је управо вокално *л* (Белић, 1999, стр. 90). Призренско-јужноморавски поддијалекат поред основног *у* на месту старог *л*, у одређеним позицијама има супституент *лу*. Међутим, у говору информатора Радмиле Павић забележен је придев *цеа < цео < цел*.

Апокопа јесте појава изостављања последњег вокала у речи. У идиолекту Радмиле Павић забележени су примери губљења финалног *о* у примерима *шам* (*х2*), *сам* и губљења финалног *и* у примерима *ал*, *ил*.

За призренско-тимочки дијалекат карактеристична је и појава сажимања финалних самогласничких група. У идиолекту Радмиле Павић бележи се један пример сажимања вокалских група: *гошо*.

Замена вокала карактеристична је за велики број народних говора. Некада је разлоге томе могуће наћи у њиховом окружењу, тј. у прилагођавању изговору једног гласа другом, некад у тежњи ка отварању или затварању изговора, а некад то бива под утицајем експираторне снаге акцента. Забележен је пример у ком долази до алтернације вокала *у* и *о*: **у > о*: *близу > близо*.

Још једна појава која се тиче вокалског система јесте и појава дијалекатског облика везника као: кај. Сматра се да је тај дијалекатски облик настао на следећи начин: као и > каи > кај. Секвенца *ai* прешла је у *aj*, што би се могло назвати декомпоновањем секвенце настале девокализацијом једног од вокала у њој (Богдановић и Марковић, 2000, стр. 44).

Елизија јесте вокалска појава изостављања „непотребних“ гласова ради благогласности нарочито тамо где настаје зев који треба укинути не само кад је у једној речи него често и кад је међу двома, тј. када се једна реч завршава, а друга непосредно за њом почиње самогласником. У идиолекту Радмиле Павић забележен је један пример елизије: *gigesh*.

3.2. Консонантски систем

Консонантски систем призренско-тимочког дијалекта углавном се одликује великим бројем одступања од стандардног језика. Та одступања тичу се ишчезавања појединих гласова из консонантског система и чувања појединих гласова који нису карактеристични за стандард српског језика.

У говору Алексиначког Поморавља артикулација гласа *j* варира у зависности од окружења у којем се налази, позиције у речи и акцента, затим од темпа говора, па и од говорних навика у једноме крају (Богдановић, 1987, стр. 94). Степен нестабилности тешко је одредити, али је сугласник *j* нестабилнији него у другим зонама, те долази и до потпуне редукције: *ел* (*x3*), *немо*.

У говору је честа употреба африкате *s*, којом се и те како одступа од стандардног језика. Глас *s* може бити ономатопејског порекла, може стајати наместо *z*, *gz*, у сугласничкој групи од *z* и још неког консонанта (*-v*, *-g*, *-δ*), али и спојевима речи од консонаната који га артикулационо могу формирати (*ц + δ*, *ш + z*) (Богдановић, 1987, стр. 103–104). Забележена је употреба лексеме *свезда* два пута.

Консонант *x* је у свим дијалектима источне и јужне Србије ишчезао и по свој прилици у свим положајима у речи. У неким случајевима, али доста ретко, налазимо на почетку речи врло слабо артикулисано, редуковано *x* које се једва чује. Оно се налази обично у речима преузетим из турског језика. У другим је српским дијалектима нестајање звука *x* почело у шеснаестом веку и није се ни до данас извршило у свим дијалектима, али у неким је већ одавно сасвим нестало (Белић, 1999, стр. 172). Процес губљења *x* јако је експанзиван. Ретке су речи у којима се овај консонант очувао на почетку речи. Говор Радмиле Павић не познаје глас *x* ни на почетку, али ни на крају речи. У иницијалној позицији у речи, *x* се губи у следећим примерима: *леба*, *ајге* (*x5*), *ајг*, *оће* (*x2*); у медијалној позицији: *нараним*; у финалној позицији: *њи*, *йрави* (*x2*), *куџи*, *реко*.

Најчешће *ш* нестаје из финалне позиције када се реч завршава групом сугласника. Обично се губи после сугласника *с*. Узрок нестајања овог консонанта гласовне је природе. Да се добије звук сугласника *ш* довољно је да се пресеке струјање ваздуха потребно за изговор *с*. Према томе, није апсолутно потребна засебна експлозија звука *ш*, па да се добије неки акустичан утисак од њих, већ је довољно и само пресецање струјања ваздуха којим се образује звук који му претходи. На тај начин се артикулација гласа *ш* у неким случајевима своди на прекидање струјања ваздуха (Белић, 1999, стр. 190–194). Губљење гласа *ш* имамо у следећим примерима: *осамнаес* (хЗ), *дваес* и *шес*, *шес*.

Као и код вокала, често долази и до супституције консонаната. Тако имамо алтернацију консонаната *г* и *ш*, у примеру *комаш* < *комаг*.

4. Закључне напомене

На основу датог прегледа и два акценатски обележена дијалекатска текста може се извести закључак да говор села Трњана познаје најмаркантније особине призренско-тимочког дијалекта које се тичу фонетике. Уз то, експираторни акценат се може наћи на свим позицијама у речи. Екавска рефлексација *јата*, чување полугласника и чување вокалног *л* јесу најтипичније вокалске појаве призренско-тимочког дијалекта, које уједно и познаје говор информатора Радмиле Павић. Консонантски систем села Трњана најбоље осликава одступање овог говора од стандарда. То се најбоље огледа у појави африкате *с*, готово доследног губљења гласа *х*, а често долази и до нестабилности гласова *ј* и *ш* у финалној позицији.

Овај рад, поред тога што се њиме доприноси изучавању дијалектолошких црта Алексиначког Поморавља, представља и сведочанство о једном селу у којем све више долази до одлазака младе популације у урбаније средине. Такође, транскрибовани говор информатора Радмиле Павић може послужити даљим, како морфолошким тако и синтаксичким проучавањима лингвиста.

ЛИТЕРАТУРА

- Антонијевић, Д. (1971). *Алексиначко Поморавље*. Београд: Српска академија наука и уметности.
- Барјактаревић, Д. (1966). *Прешевско-бујановачка говорна зона*. Врање: Врањски гласник.
- Белић, А. (1999). *Дијалектни источне и јужне Србије*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Богдановић, Н. (1987). *Говор Алексиначкој Поморавља*. Београд: Српска академија наука и уметности.
- Богдановић, Н. и Марковић, Ј. (2000). *Практикум из дијалектологије*. Ниш: Филозофски факултет.
- Бошњаковић, Ж. (2014). *Како би још могао изледајти дијалекајски шексј*. У: *Дијалектни српскоја језика: истраживања, настава, књижевност 1*. Зборник радова са међународног научног скупа (495–500). Лесковац–Врање: Лесковачки културни центар – Универзитет у Нишу, Педагошки факултет.
- Ђорђевић, Т. (1903). *Огледи из граматике народног говора Алексиначке Мораве. Караџић, 2, 1–2*.
- Ивић, П. (1985). *Дијалектологија српскохрватској језика. Увод и шиокавско наречје*. Нови Сад: Матица српска.
- Милићевић, М. (2006). *Кнежевина Србија*. Београд: Book Marso.
- Петровић, В. (2018). *Фонетске и акценатске карактеристике села Точилово (код Пријепоља)*. У: Г. Јашовић (ур.), *Милорад Ђорџић, педагог и научни радник (237–245)*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Пецо, А. (1989). *Прејлед јужнословенских дијалекајша*. Београд: Научна књига.
- Сикимић, Б. и Бошњаковић, Ж. (2009). *Буњевци: етнодијалектолошка истраживања*. Суботица – Нови Сад: Национални савет буњевачке националне мањине – Матица српска.
- Станковић, С. и Бошњаковић, Ж. (2015). *Анализа дијалекатскога текста (На примеру говора Скопске Црне Горе)*. *Philologia Mediana, 7, 417–438*.

Електронски извори – интернет странице и сајтови:

<http://www.stat.gov.rs> „Књига 20“. *Упоредни прејлед броја сјановника 1948–2011*. (Приступљено: 16. 6. 2018)

Dušan R. Stefanović
University of Priština with temporary Head-Office
in Kosovska Mitrovica
Faculty of Philosophy
Department for Serbian Language and Literature

PHONETICAL CHARACTERISTICS OF THE VILLAGE TRNJANE
NEAR ALEKSINAC (TRANSMISSION OF DIALECTIC TEXT)

Summary

This paper is about the most phonetic lines of speech in village Trnjane (near Aleksinac). Village Trnjane is village which remarks the most marked lines of Prizren-Timok dialect. With the presentation of the dialectic text and examples from the live information of the informer Radmila Pavić (1935) we showed a few phonetic lines of this speech. This work will show how much older respondents foster the archaic nature of their speech, which leads to the conclusion that the woman is the one who best preserves the language.

Keywords: dialectic text, phonetic analysis, Prizren-Timok dialect, village Trnjane.